

Sanatçı, İznik'te fırça ile çizmeye başladığından beri desenlerinin daha da detaylandığını söylüyor. Yeni işlerde tabaklarında geleneksel İznik motiflerine göndermelerle birlikte kadının ev içi ve dışındaki halleri de görülmüyor.

İznik'te bir doğum

Gelecek Nisan ayında Aldrich Müzesi'nde sergileyeceği yeni heykellerini İznik Çini Vakfı'nda üreten Elif Uras, hamilelikten zanaatkarlığa kadınlık hallerini irdeliyor.

Fotoğraf Gizem Karakaş

Yemyeşil bir bahçeden içeri adımımızı atıyoruz. Heykel misali serpiştirilmiş dev kuvars kayalar, zeytinin yağını çıkarmakta kullanılan taş tekerlek, ferforje ayaklar üzerinde sergilenen amforalar ve bitkilerle örülmüş taklar arasında yürürken bir anda sizi kendinizle karşı karşıya bırakan bir ayna. Kulağımıza çalınan neşeli Chopin'le harikalar diyarında olduğumuza karar veriyoruz. Turkuvazın farklı tonlarındaki vazolar ve arkamızdaki mütevazı binanın üzerindeki tabela ise İznik Çini Vakfı'nda olduğumuzu söylüyor.

New York'ta yaşayan İstanbullu sanatçı Elif Uras, yılda birkaç ayını bu büyülmüş bahçeli vakıfta çalışarak geçiriyor. İznik Gölü'nden birkaç dakikalık mesafedeki vakıf, 16. yüzyılda tüm dünyada kabul gören muhteşem İznik çinisini, düştüğü unutulmuş kuyusundan çıkarmış

olmasıyla bambaşka bir saygı uyandırıyor. Uras içinse resim eğitimini üç boyutlu formlara taşımaya karar verdiğinde kendisine kapılarını açan bir okul niteliğinde.

Elif Uras'ın çini vazolarını ilk kez 2007'de New York Lower East Side'daki Smith-Stewart Gallery'de görmüştüm. Çoğu zaman perspektife alırdış etmeden yaptığı detaylı tüketim toplumu hikayelerini, Sultanahmet'teki Yılanlı Sütun'u andıran kaidelerin tepesine oturttuğu, ince belli çay bardağı formu heykeller üzerinde anlatmıştı. 2009'da Galerist'in Mısır Apartmanı'ndaki mekanında açtığı Panorama Pasajı sergisinde ise bu çay bardaklarının belleri daha da belirginleşmiş, kösnül ve çekici kadın bedenlerine dönüşmüştü. İznik'ten Londra'ya, Şangay'a kadar dünyayı gezen, Mihrişah Sultan'ın muhteşem Fransız sandalyesinin çini replikası Janet; Osmanlıların

Uras, desenlerini kobalt (mavi), demir oksit (kırmızı), bakır (turkuvaz) ve krom (yeşil) gibi pigment ve metal oksitlerden oluşan ve İznik Çini Vakfı'nda üretilen boyalar ile çiziyor.

modernleşme çabasının yanı sıra, kadın iktidarının da kırılma noktasının altını çiziyordu. Özellikle doğulu kadının batıda fetişleştirilmesi üzerine kafa yoran sanatçı, Nisan ayında Connecticut'taki Aldrich Çağdaş Sanat Müzesi'nde açacağı kişisel sergisi için yaptığı çalışmalarında farklı kadınlık halleri üzerinde yoğunlaşmış.

Mesela Çini Vakfı'nın üst katında bize ilk gösterdiği vazo hamile. Kısa bir süre önce çocuk sahibi olan Uras, hamilelik sürecinin bire bir işlerine yansıdığını düşünmediğini ama bu yıl hamile kadınların nasıl davranması gerektiğiyle ilgili Türkiye'de gündeme gelen akıl almaz polemiğin sonucunda, New York'ta yaptığı resimlerden birine de hamile kadınların girdiğini söylüyor. Vücutlarının deforme olması endişesiyle kadınların çoğu zaman hoşlanmadığı bu süreç, Uras'ın klasik İznik motifleriyle bezediği vazosunda nefis bir soyut heykelle dönüşmüş.

Aslında sanatçının vakıfta içinden geçtiği süreç de bir nevi hamileliği andırıyor. Heykel formlarını ve üzerine çizeceği desenlerin eskizlerini New York'ta veya İstanbul'da önceden çalışan Uras, her heykel için farklı birer kalıpla İznik'e geliyor. Kalıplara dökülen yüksek kuvars içerikli çini hamuru 1050 derecede önce pişiriliyor, sonra astarlanıyor ve tekrar pişiriliyor. Bu aşamada sanatçı, ince samur fırçalarla vazo ve tabaklarının üzerine desen ve boya yapıyor. Kuruduktan sonra çiniler sırlanıyor ve tekrar 1050 derecelik fırına veriliyor. Biz bu son aşama sırasında İznik'teyken Uras, doğumu bekleyen bir anne kadar stresli ve heyecanlıydı. Eserlerin boyutları nedeniyle

sırlanma sırasında ortaya çıkacak en ufak aksilik, fırında oluşacak en ufak sürtünme heykelin gözden çıkarılmasına yol açabilir ve sanatçının İstanbul-İznik-New York arasında aşması gereken mesafe düşünüldüğünde bu süreç kabusla dönüşebilirdi. Uras'a göre çini ancak farklı ustalıkların arasındaki işbirliğiyle yapılabilir. Kalıptan, döküm ve sırlanma aşamasına kadar Vakıf içinde ve dışında değişik profesyonellerden destek ve bilgi alınması ve çini atölyesi gibi kolektif bir ortamda çalışmanın "resim yapan sanatçının atölyesindeki yalnızlığı"na kıyasla daha öğretici ve keyifli bir tecrübe olduğunu anlatıyor.

Elif Uras, yeni işlerinde hamilelik dışında, kadının ev içi ve dışındaki günlük hayatına da değiniyor. Gerek İznik'in, Bizans'ın önemli kenti Nicea olduğu zamanlarda gerekse Osmanlı döneminde, bölgenin iki önemli geçim kaynağı olan zeytin ve çanak çömlek ile uğraşanlar erkekler. Uras'ın vazolarında ise zeytin toplayan, saçını tarayan ve çini boyayan kadınlar görüyoruz. Sanatçı bu rol dönüşümünü şu şekilde açıklıyor: "Beni misafir eden İznik Vakfı'nın kurucusu Dr. Işıl Akbaygil de dahil olmak üzere, çini üreten atölyeler ve kuruluşların çoğu kadın önderliğinde kuruluyor, yönetiliyor; desen ve boya yapanların tümü kadın. Bu cinsiyet dönüşümü bana son derece anlamlı geldi ve ben de İznik'e kadının kayıp tarihini ve kadın formunu ve figürünü, daha yenilikçi bir anlayışla, yeniden kazandırmaya çalıştım." Bu yaklaşım, eserlerin ilk izleyicileri olan seramik ve desen ustası İznikli kadınların hoşuna gidiyor çünkü desenlerde kendilerini görüyorlar.

İznik'ten Connecticut'a gidecek olan işler arasında, airbrush'la teknolojik soyutlamalara maruz kalan tabaklar, figüratif resimler ve -eğer teknik olarak mümkün olursa gerçekleşecek- bir çeşme ve ses yerleştirmesi de bulunuyor. Sergi, 1964'ten beri çağdaş sanata yer veren The Aldrich'in galeri mekanını biraz harem andıran, kadınsı ve mahrem bir alana dönüştürecek ve doğuda kadın olmayı, İznik'te gerçekleşen bu zorlu doğum sayesinde dünyaya gelen heykeller üzerinden anlatacak. **HADE OYNAR**